

PÖYTÄLAATIKKORUNOILIJASTA LAULUNTEKIJÄKSI

Ajatuksia lyriikan kirjoittamisesta sekä oman äänen ja ilmaisutavan löytämisestä

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Muusikko amk
Musiikkiteatterin suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
Syksy 2010
Henna Simojoki

Lahden ammattikorkeakoulu
Koulutusohjelma

SIMOJOKI, HENNA RIIKKA EMILIA:
PÖYTÄLAATIKKORUNOILIJASTA LAULUNTEKIJÄKSI
Ajatuksia lyriikan kirjoittamisesta sekä oman äänen ja ilmaisutavan löytämisestä

Musiikkiteatterin suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 27 sivua

Syksy 2010

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyössäni syvennyn tutkimaan laululyriikan tekemisen rikkautta ja haastavuutta sekä laulun merkitystä ja tarkoitusta kuulijalle ja lauluntekijälle. Laulutekstien kautta pohdin myös taiteilijan identiteetin rakentumista ja henkilökohtaisen, oman ilmaisutavan ja rohkeuden löytymistä. Aihetta pohtiessani päädyin tekemään taiteellis-toiminnallisen opinnäytetyön. Aloin työstää vanhoja tekstejäni ja haastoin itseni kirjoittamaan uusia. Tein osaan teksteistä melodioita ja esitin kappaleita opinnäytetyökonsernissa. Tarkastelen työssäni omaa kirjoitusprosessiani sekä konsertin herättämiä tunteita. Lisäksi haastattelin kuutta lauluntekijää heidän suhteestaan lyriikan kirjoittamiseen ja taiteilijaksi kasvuun.

Keskeisimmäksi tutkimuskysymykseni nousee se, mitä on laululyriikan kirjoittaminen ja kuinka saavuttaa ehjä taiteilijan identiteetti. Tämän lisäksi pyrin kysymysten, vastausten, eri näkökulmien ja itseni haastamisen kautta ottamaan askeleen eteenpäin taiteilijana ja lauluntekijänä.

Avainsanat: laulut, lyriikka, luovuus, taiteilijuus, identiteetti

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Music Theatre

SIMOJOKI, HENNA RIIKKA EMILIA:
FROM WRITING FOR THE DRAWER TO BEING A SONG WRITER
Thoughts on writing lyrics and finding a personal voice and turn of expressions as
an artist

Bachelor's Thesis in Music Theatre, 27 pages

Autumn 2010

ABSTRACT

In my thesis I immersed myself into exploring the richness and challenges of writing song lyrics and the importance and meaning of the songs to the listener and the songwriter. Through the lyrics I also pondered the building of an identity as an artist and finding a personal way of expression and courage. When I considered the subject of my work I ended up making an artistic-functional thesis. I started to work with my old texts and challenge myself to write new texts. For some texts I composed a melody and I performed those songs in a scholarly thesis concert. I examined my own writing process and the feelings that arose because of the concert. I also interviewed six songwriters on their point of view on writing lyrics and becoming an artist.

My main research question became: What it is to write song lyrics and how to accomplish an intact identity of an artist. On top of this, through the questions, answers, different perspectives and challenges I myself aimed to take a step forward as an artist and a songwriter.

Key words: songs, lyrics, creativity, being an artist, identity

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	
2	SUUREN TARINAN METSÄSTYS	2
2.1	Loistava luovuus, huutava hiljaisuus	2
2.2	Tarinankertoja, arkipäivän varkaita	6
2.3	Ajatusten leikkikentällä	9
3	OMAA ÄÄNTÄ ETSIMÄSSÄ	11
3.1	Nuorena taiteilijana	11
3.2	Ikuisen keskeneräisyyden mysteeri	14
3.3	Intohimon ja työn suhde	21
3.4	Pöytälaatikkorunoilijasta lauluntekijäksi	19
4	YHTEENVETO	21
4.1	Merkillisen merkittävä taide	21
4.2	Minun lauluni	23
	LÄHTEET	26

1 JOHDANTO

*”Kummalliset kalat liukuvat syvyydessä,
tuntemattomat kukat loistavat rannalla;
olen nähnyt punaista ja keltaista ja kaikki toiset värit –
mutta ihana meri on vaarallisin nähdä,
se herättää tulevien seikkailujen janon:
mitä on tapahtunut sadussa, on tapahtuva minullekin.”*

Edith Södergran

Ihmisen mieli on kuin suuri meri. Se on täynnä kaikkea sitä, mitä me olemme: mitä olemme nähneet ja kokeneet elämämme aikana. Se on täynnä iloja, petty-
myksiä, salaisuuksia, kipuja ja janoa kokea lisää. Kaikki nämä ovat asioita, joita
kannamme mukamme koko elämämme. Käsittelemme asioita eri tavoin ja usein
ne kasvavat niin suuriksi, että meidän on pakko saada ne ulos jollain tavalla; osa
tanssii, osa kirjoittaa kirjoja, osa vain osaa ilmiömäisesti olla läsnä ja keskustella.
Tapoja ilmaista luovuuttamme on lukemattomia.

Päätin opinnäytetyössäni syventyä tutkimaan laululyriikan tekemisen rikkautta ja
haastavuutta sekä laulujen merkitystä. Laulutekstit ovat parhaimmillaan ajatuksia
herättäviä ja jopa mullistavia ja ne ovat aina viehättäneet minua suuresti. Samalla
halusin pohtia niiden kautta taiteilijan identiteetin rakentumista ja henkilökohtai-
sen oman ilmaisutavan sekä rohkeuden löytymistä. Työni taiteellisena osiona pää-
tin kirjoittaa itse tekstejä ja tarkastella prosessia sekä kohdata näin omia pelkojani
ja ennakkoluulojani. Pidin opinnäytetyökonserтин, jossa esitin kirjoittamani laulut,
sekä tarkastelin yleisön reaktioita ja omia tuntemuksiani laulaessani omia kappa-
leitani. Lisäksi haastattelin kuutta erilaista lauluntekijää heidän suhteestaan lyrii-
kan kirjoittamiseen ja taiteilijaksi kasvuun. Haastateltavat olivat Atte-Veikko
Kempainen, Eeva Kuvaja, Markku Perttilä, Minna Pyysalo, Pekka Simojoki ja
Juha Tapio. Sain monia mielenkiintoisia vastauksia, joita käsittelen tässä taiteel-
lis-toiminnallisessa opinnäytetyössäni.

2 SUUREN TARINAN METSÄSTYS

2.1 LOISTAVA LUOVUUS, HUUTAVA HILJAISUUS

”Mullon miekkana kynä, paperista haarniska, ratsuni on rakennettu musiikista.”
(Mariska, 2002.)

Yllä olevassa sitaatissa suomalainen laulaja, lauluntekijä Mariska listaa hyvät laulun kirjoittamisen ainekset. Siihen, minkälaiseen tulokseen työssämme pääsemme, vaikuttavat kuitenkin näiden lisäksi monet asiat. Ensimmäinen niistä on luovuus. Mitä sitten on luovuus? ”Luovuus on teoreettinen käsite, jonka olemassaolo pitää määritellä välillisesti sen kautta, mitä luova prosessi on tuottanut: keksinnön, taideteoksen tai sävellyksen tai uskottavan hätävalheen kautta” (Uusikylä & Piirto 1999, 12).

Mihaly Csikszentmihalyi kuvaa luovuutta kolmen elementin avulla. Ne ovat luova persoona (person), kenttä (field), joka muodostuu alalla toimivista henkilöistä ja erityisala (domain), jolla luova toiminta tapahtuu. Hän myös sanoo, että luova ihminen kykenee käyttämään inhimillisen persoonallisuuden kaikkia puolia. (Uusikylä & Piirto 1999, 13, 56.)

”Luovuus on sitä, että uskaltaa olla oma itsensä ja uskaltaa välillä lähteä umpihankeeseen, missä kukaan muu ei ole vielä kulkenut” sanoo laulaja ja lauluntekijä Pekka Simojoki. Markku Perttilä taas toteaa luovuuden olevan herkkyyttä nähdä, kuulla, tuntea, kokea ja aistia ja tehdä niistä havainnoista jotain itse koettua tai havaittua. Hän sanoo luovuuden vaativan mielenrauhaa, vaikkakin paha olo voi olla myös motivaattori kirjoittamiseen. Atte-Veikko Kempainen pohdiskelee luovuuden olevan myös sitä, ettei suostu tekemään kaikkea totutun tai valmiin mallin mukaan, vaan etsii rajoja. Itse kuvaisin luovuutta haluksi ja kyvyksi ilmaista ja käyttää mielikuvitusta rajattomasti.

Onko luovuus periytyvää vai voiko jokainen oppia luovaksi ihmiseksi? Luovuus on osittain perinnöllistä, sen näkee esimerkiksi seuraamalla lasten ryhmää, jolle on annettu erilaisia tehtäviä. Toiset omaksuvat tehtävät helposti ja keksivät ja kekeilevät, kun taas toisille tehtävät ovat hyvinkin hankalia. Luovuutta voi kuitenkin myös kehittää ja se, millaisessa ympäristössä lapsi kasvaa, vaikuttaa hänen luovuutensa kehitykseen. Haastattelemani lauluntekijät olivat poikkeuksetta sitä mieltä, että perintötekijöillä on vaikutusta, mutta ympäristö vaikuttaa suuresti. Tärkeässä osassa luovuuden kehityksessä on se, onko luovaan toimintaan rohkaistu ja kannustettu.

On myös vaikea sanoa, kuka on luova ihminen ja kuka ei, sillä luovuutta ilmenee monella alalla ja monella tavalla. Ei pelkästään taiteilija ole luova, vaan myös esimerkiksi opettaja tai poliitikko voi olla hyvinkin luova selviytyessään arkipäivän haasteista. Monet ihmiset ilmentävät luovuuttaan päivittäin, esimerkiksi ratkaisemalla ongelmia tai vaikka pukeutumalla persoonallisesti.

Myös luova ihminen kokee kuitenkin hetkiä, jolloin tuntuu, että luovuus on piiloutunut ja ajatukset kiertävät kehää. Siihen, sujuuko työ, vaikuttaa myös inspiraatio. Inspiraatio on ihmeellinen tila. Monet ovat yrittäneet määritellä sitä ja tulleet huomaamaan, että se on vaikeaa. Vastauksia on monia.

Hanna ja Heikki Kaskela pohtivat inspiraatiota opinnäytetyössään *Pisara ja meri*. He suomentavat *The Concise Oxford Dictionaryn* määrittelemän sanan inspiraatio seuraavasti:

1. Sisäänhengitys,
2. Jumalallinen vaikutus, se, minkä on ajateltu innoittavan runoilijoita jne., ja se, minkä vaikutuksen alla Raamatun kirjat on ajateltu kirjoitetun...,
3. Ajatus, jne. Se, mikä on inspiroitua, yllyttävää; äkillinen loistava tai ajan-kohtainen idea (Harvey 1999, 12, suomennos Hanna Kaskela).

Kaskela ja Kaskela pohtivat inspiraatiota hengellisestä näkökulmasta ja itse määrittelevät sen olevan sitä, mitä ihminen hengittää sisään, kun haluaa aloittaa luomisprosessin. Ulos puhallus olisi tällöin taideteos, jonka taiteilija tuottaa sisään hengittämillään asioilla (emt. 2009, 12). Itse kuvaisin inspiraatiota innostuksena ja

haluna saada taideteoksena ulos ne asiat, jotka puhuttelevat. Monesti inspiraatio saattaa myös olla kirkas ajatus siitä, mitä lähteä toteuttamaan.

Kun ihminen saa inspiraation, hän voi saavuttaa kokemuksen, josta käytetään nimitystä flow-tila. Tilan ytimen sanotaan olevan siinä, että ihminen oppii sijoittamaan psyykkistä energiaansa toimintaan, jonka kokee arvokkaaksi. Flow-tilaa on kuvailtu niin nautinnolliseksi, että tietoisuus omasta itsestä häviää ja tuntuu kuin työ tulisi itsestään (Uusikylä & Piirto 1999, 65, 66).

Työskentely inspiraation siivittämänä on ihanteellinen ja tavoiteltu tila. Vaan mitä tehdä silloin, kun ajatus ei luista? Edessäsi on tyhjä paperi, kello tikittää hiljaisessa huoneessa ja yrität olla kovin luova ja nokkela. Turhaan. Inspiraatiota ei vain tule. Saatamme myös joutua tilanteeseen, jossa inspiraatiotamme rajoitetaan.

Voimme saada tilauksen, jossa kuvataan tarkasti millainen kappale meidän tulisi kirjoittaa ja usein siihen on vielä liitetty deadline, tarkka päivä, jolloin työn tulisi olla valmis. Tällaisen paineen alla työskentely tukahduttaa helposti luovuuden.

Kuitenkin vaihtelee, kuinka aikarajat vaikuttavat luovan työn tekemisessä. Yleensä asetetut paineet madaltavat luovuuden tasoa, mutta jotkut myös kypsyttelevät pitkään ideoitaan ja lopulta aikarajan lähestyminen laukaisee tekemään jotakin konkreettista. (Uusikylä, Piirto, 1999, 77.)

Haastattelemani laulun tekijät sanovat, että joskus deadline on se, joka pakottaa saamaan asiat tehtyä ja päätökseen. Joskus tästä johtuen lopputulos valitettavasti jää väkisin väännettyksi, tehdyksi, ei-syntyneeksi. Toisaalta joskus työskennellessä vapaasti työ ei koskaan valmistu tai välttämättä pääse edes alkuun. Tunnistan tämän.

Faktaa on, ettei paraskaan tekstinikkari voi aina ratsastaa inspiraation aallonharjalla, vaan joutuu kohtaamaan päiviä, jolloin työ ei vain suju. Silloin on hyvä tehdä hetki jotain aivan muuta, mennä vaikka kävelylle tai siivota jääkaappi. Hetken etäisyys tekee hyvää. Uudestaan työtä lähestyessään ajatus on virkeämpi ja tekstin näkee uudella tuoreella tavalla, jolloin laulua on hyvä viilata paremmaksi. Muusikko-lauluntekijä Heikki Salo sanoo, että myös teksti, jota rakastaa, on hyvä diagnosoida ja siihen tulee ottaa etäisyyttä, jotta sen heikkoudet näkyvät (Salo, 2006, 26). Aina tämä ei kuitenkaan toimi, ja joskus onkin paikallaan vain kirjoittaa, vaikka tuntuisi, että ei saisi aikaan mitään järkevää. Jossain vaiheessa jokin

asia tai sana saattaa herättää käyttökelpoisen ajatuksen ja inspiroida. Juha Tapio mainitsee työhjeeksi itselleen: ”TEE lauluja niin kauan, että niitä ALKAA SYNTYÄ!” Olen myös itse huomannut, että on tärkeää ymmärtää musiikkia sekä nähdä tekstin kirjoittaminen myös työntekona. Tällainen ammattitaitoisuus auttaa saamaan työn valmiiksi silloinkin, kun inspiraatiota ei ole.

2.2 TARINANKERTOJIA, ARKIPÄIVÄN VARKAITA

”Se, että vain rakastaa jotakuta, ei ole kovin kiinnostava biisinaihe.”

Aloittaessamme tekemään uutta laulua, olemme rajattomien mahdollisuuksien edessä. Maailma on täynnä ajankohtaisia ihmisiä koskettavia aiheita, ja tapoja kertoa niistä on lukemattomia. Samoista aiheista on tehty useita lauluja, esimerkiksi rakkaus on paljon käytetty ja yleismaailmallinen, kaikkia ihmisiä koskettava aihe. Rakkaudesta kirjoitettaessamme saatamme kuitenkin helposti sortua kulu-neisiin kliseisiin, jolloin tuoreus ja mielenkiintoisuus häviävät ja kuten Hakulinen yllä olevassa sitaatissaan toteaa, rakastaminen pelkästään ei ole kovin kiinnostava biisinaihe (Karila 2010). Aiheesta voi kuitenkin kirjoittaa sadoin eri tavoin, ja haasteena onkin löytää oma tapa kertoa tutuista aiheista. Henkilökohtaiset aiheet ja näkökulma toimivat usein. Luulen tämän johtuvan siitä, että henkilökohtaisen aiheen edessä kirjoittaja on itse kokenut ja käynyt laulun läpi syvemmällä tasolla. Sanotaankin, että mitkään opaskirjat eivät auta, jos laulu ei liikuta sen tekijää (Sallo 2006, 58).

Juha Tapio sanoo elämän itsessään inspiroivan ja antavan loputtomasti aiheita, mutta toteaa laulujen perimmäisten aiheiden olevan aina melko lailla samat: rakkauden, merkityksen ja toivon etsiminen, löytäminen, omistaminen tai menettäminen, eli ihmiselämän ”aineettomat” peruskysymykset. Hän kuitenkin toteaa, että tuoreesti koskettaville, hauskoille tarinoille, joilla käsitellä näitä kysymyksiä, on aina tilaa, tarvetta ja myös mahdollisuuksia.

Wilsonin mielestä aiheet, joita tekijä musiikissaan käsittelee, antavat vihjeitä hänen luonteestaan ja ongelmistaan, varsinkin jos aiheet ovat toistuvia. Toisaalta hän kuitenkin antaa myös vaihtoehtoisen teorian, jonka mukaan tekijä kirjoittaa aiheita, joita tietää ihmisten haluavan. Tällä tavalla yleisö valitsee aiheet. (Wilson 1997, 25.)

Millainen sitten on hyvä lauluteksti? Minun mielestäni se on teksti, johon laulun-
tekijä on taidokkaasti ja sydämellä kietonut näkemäänsä ja kokemaansa tarinan tai
tunnelmapalan muodossa. Hyvä lauluteksti pysäyttää kuuntelemaan ja jättää aja-
tuksia ja tunteita jälkeensä. Samoilla linjoilla olivat myös kaikki haastatteleman
laulunikkarit. Heidän mukaansa hyvä lauluteksti sisältää hyvän idean, oivaltavaa
ja raikasta kieltä, eikä vie kuulijaa ihan perille asti, vaan jättää tilaa tämän oival-
luksille. Tekstissä tulisi myös olla jotain elämänmakuista, johon kuulija voi sa-
maistua. Juha Tapion mielestä hyvä laulun-teksti ei myöskään puuhastele kliseiden
ja utuisten vertausten suossa, vaan kertoo kuulijalle jonkin oikean tarinan tai asi-
an, asettaa kysymyksen tai antaa kuulijalle avaimet ratkaista jokin kysymys tök-
säyttämättä vastausta hänen kasvoilleen. Pekka Simojoki kiteyttää tämän: ”Hyvä
teksti ei aliarvioi kuulijaa, mutta ei myöskään jätä pimeyteen vaan kulkee rinnalla
niin kauan, että kuulija pääsee perille omin voimin.” Tärkeänä asiana esille nousi
myös lyriikan suhde sitä ympäröivään musiikkiin. Laululyriikka on yksinään puo-
livalmis tuote, jonka voima perustuu musiikin ja sanojen yhteisvaikutukseen.

*Runon tavoin hyvä lauluteksti on monimerkityksellistä, kuvallista, ladattua kieltä, joka tähtää harkittuun lopputulokseen. Se on superpuhetta, kuin parempaa puhetta, jossa jokaista lausetta tai ilmaisua on harkittu huomattavasti kauemmin kuin keskustelutilanteessa olisi mahdollista. Juice Leskinen on määritellyt, että lauluteksti on käsi-
kirjoitus esiintymistilannetta varten, jonkinlainen etukäteissuunnitelma laulun esittämiseen. Siihen lisätään sävellys, sovitus hyvien muusikkojen tulkitsemana ja solistin taito laulaa, eli musiikin tuoma emotionaalinen voima ja sen luomat lisämerkitykset. (Salo 2006, 45.)*

Maarit Hurmerinta toteaa Aamulehden artikkelissa kaikkien laulun-tekijöiden olevan varkaita (Karila 2010). Onko kaikki sitten jo kirjoitettu? Monet varmasti vastaisivat tähän myöntävästi, ja onkin vaikeaa määrittää missä menee plagioinnin raja. Minun mielestäni on kuitenkin hyvin mahdollista kirjoittaa samasta aiheesta kopioimatta sitä, jos vain antaa aiheen kulkea oman itsensä läpi. On hienoa, että

taiteilijalla on oikeus inspiroitua jonkun toisen työstä ja hyödyntää sitä omassaan. Kemppainen sanoo, että monet artistit suoranaisesti viittaavat esikuviinsa musiikissaan ja tekevät sen kunnioituksesta, eivätkä oman äänen tai luovuuden puutteesta. Tämä on totta, eikä tässä mielestäni ole kyse kopioinnista, vaan hyvästä kierrättämisestä. Heikki Salokin toteaa huonojen kirjoittajien jäljittelevät, kypsien kierrättävän (Salo 2006, 20.)

Elämme laulun aiheiden ympäröimänä. Laulujen aiheet ovat kuitenkin myös meissä, eikä kukaan mielestäni voi väittää, ettei hänellä olisi mitään kirjoitettavaa. On paljon asioita, joita haluaisimme unohtaa ja joiden koemme tapahtuneen turhaan. Osa asioista onkin hyvä jättää taakseen, mutta silti kaikki se mitä olemme eläneet, on meissä ja on taito oppia hyödyntämään sitä. Tähän ajatukseen tuhansista laulunaiheista meissä, jotka vain pitää oppia näkemään, sopivat hienosti näyttelijä Hannu-Pekka Björkmanin (Björkman 2007, 56) sanat:

Kun mielessämme herää eloon muistojen valtava rakennus, jossa loppumattomat ovet aukeavat paljastaen takaansa katedraalien kaariholvit, kysymme, onko olemassa mitään näin korkeata? Kadonnut aika ei ole tuhoutunutta aikaa. Se on yhä olemassa ja löydettävissä.

2.3 AJATUSTEN LEIKKIKENTÄLLÄ

”Hyvä lauluteksti on kuin sade, se yllättää, virkistää ja puskee mutavyöryt liikkeelle. Tärkeintä on kuitenkin sateen ääni.” (Salo, 2006.)

Jokaisella lauluntekijällä on varmastikin oma lähestymistapansa kirjoittamiseen. Jollekin on erityisen tärkeää tietää mihin tarkoitukseen laulua tehdään, toinen taas karsastaa annettuja raameja ja kokee niiden tappavan kaiken luovuuden. ”Ensin pitää olla pätäkä sävellystä. Siitä pitää raapia ja pöyhiä sanoja esiin”, tuumii Jussi Hakulinen Aamulehden artikkelissa. Samassa artikkelissa laulaja ja lauluntekijä Chisu taas sanoo valkoisen paperin olevan hänelle kuin temmellyskenttä: ”Suollan ensin kaiken ylös, ja sitten tiivistän sanat.” Hänen mukaansa sanojen oma rytmi on tärkeä. Maarit Hurmerinta taas toteaa noudattavansa legendaarisen Pariisin varpusen Edith Piafin ohjetta: ”Jos ajattelen muita asioita laulaessani tekstiä, se joutaa heittää pois.” Artikkelissa haastateltu kolmikko vakuuttaa aiheiden ja inspiraation väijyvän jokaisen kulman takana, esimerkiksi kahvipannussa. (Karila 2010.)

Ensin on tärkeää löytää lauluun idea ja aihe, minkä jälkeen voi eritellä asiat ja täsmentää, mistä haluaa kirjoittaa ja mitä välittää kuulijalle. On myös hyvä määrittellä laulua, mikä on laulun tehtävä ja onko sillä jokin tietty kohderyhmä. Teksti voi olla runsasta ja monipuolista, mutta kaikkea ei tarvitse tunkea yhteen lauluun, on taito osata karsia turhaa pois ja luoda toimiva kokonaisuus. Mielestäni Olof Lagercrantz (1985, 35) antaa hyvän ohjeen sanoessaan, että kertomuksen ytimen tulee olla kiinteä, mutta samalla kun se etenee, kaikki sen ympärillä on liikkeessä. Vuosia sitten, kun aloitin tekstien kirjoittamisen, tuntui välillä, että minun tulisi saada kaikki maailman ajatukset edessä olevalle paperille. Sen lisäksi tekstin tulisi olla nokkela, hiottu ja sisältää jokin suuri ajatus tai opetus. Sainkin tällöin vinkin, että kaiken ei tarvitse mahtua yhteen lauluun tai työhön. Olisi tärkeää löytää yksi keskeinen ajatus ja lähteä työstämään sitä. Tulisi vielä monta tyhjää paperia täyttäväksi. Sitä paitsi, kaikkien laulujen ei tarvitse mullistaa kuulijan elämää.

Kirjoittaja voi myös valita tekstin tyyllilajin, haluaako esimerkiksi käyttää työsään loppusointuja eli riimejä. Jotkut kokevat tämän kahlitsevana ja haluavat antaa ajatuksen soljua vapaasti. Lagercrantz sanoo suurilla mestareilla olevan ilmiömäinen taito käyttää loppusointuja niin, että ne eivät vaikuta vaivalloisesti keksityiltä vaan välttämättömiltä, aivan kuin soinnutettu sana olisi juuri se jota tarve vaatii (emt. 1985, 43). Perttilä kuvaa laulun tekemistä upeaksi ja vaikeaksi runouden lajiksi, jonka erityinen haastavuus tulee sen rytmisessä ehdottomuudessa. Teknisesti täydellisessä laulussa säkeistöjen tavumäärät ovat tismalleen samat.

Missä vaiheessa voi sanoa työn olevan valmis? Tuntuu, että esimerkiksi laulun tekstejä voisi työstää päivästä toiseen ja aina niistä löytyisi hiottavaa ja ajatuksia, joita kirkastaa. Toisaalta ei myöskään ole tarkoitus antaa valmiita vastuksia ja pureskeltuja ajatuksia, vaan jättää vapaus ihmisten omille kokemuksille ja tulkinnoille.

Missä vaiheessa työ on valmis jaettavaksi? Monet sanovat, että oma työ on kuin oma lapsi, sitä vaalitaan ja siitä pidetään tarkasti huolta. Usein jossain vaiheessa työn prosessia alkaa syntyä epäilyksiä ja monet hyvätkin työt ovat varmasti löytäneet tiensä roskakoriin johtuen tekijänsä vallanneesta uskonpuutteesta. Tällaisessa vaiheessa voi olla hyvä laittaa teksti hetkeksi sivuun ja palata myöhemmin tarkastelemaan sitä tuorein silmin. Luovan prosessin kesto saattaa vaihdella hyvinkin paljon. Joidenkin töiden kohdalla työstämiseen saattaa mennä jopa vuosia. Kuitenkin tulee päivä ja hetki, jolloin kappale on vain annettava pois, ja siitä eteenpäin se on omillaan. Ihmiset näkevät ja ottavat sen vastaan eri tavoin, mutta siihen ei enää voi vaikuttaa. On vain oltava uskollinen omalle näkemykselleen ja intuitiolleen laulusta.

3 OMAA ÄÄNTÄ ETSIMÄSSÄ

3.1 NUORENA TAITEILIJANA

”Taiteilijaidentiteetti ei ole taitoa vaan asennetta. Kukaan ei ole seppä syntyessään vaan asioita täytyy harjoitella ja oppia kantapäähän kautta.” (Perttilä, 2010.)

Olisipa mukavaa jos saisi koko ikänsä tehdä mielekkäitä töitä mielenkiintoisella tavalla, saada niistä hyvää palautetta ja tuntisi olevansa oikealla paikalla. Hyvin harvalla ihmisellä asiat kuitenkin menevät näin ja matka onnistumisiin saattaa olla hyvinkin pitkä.

Monesti kun ihmiset valmistuvat ja lähtevät kohti työelämää, he ajattelevat olevansa valmiita. Tottakai taitoja on karttunut, mutta opintie on vasta alussa. Työelämä on se, joka monesti kouluttaa kaikkein eniten. Nuorella ihmisellä helposti päällimmäisenä on halu tehdä. Toki näkemyksiä ja suunnitelmia saattaa olla runsaasti, mutta usein voi olla epäselvää mitä tehdä, miksi ja miten. Kun sitten huomaa, että kaikki ei välttämättä heti sujukaan, saattaa turhautua omiin puutteellisiin taitoihinsa. Usein myös kuulen ihmisten valittavan vaillinaisia taitojaan, ihmisten, jotka minun silmissäni osaavat paremmin kuin hyvin, mutta joilla itsetunto ja identiteetti ovat hukassa. Minulla on suuri halu osata. Haluaisin osata paljon ja hyvin, ja tahtoisin kirjoittaa lauluja, joissa ihmiset voisivat kokea koko elämän kirjon. Kaikkea ei kuitenkaan voi osata heti. Täytyy oppia tunnistamaan omat taitonsa sekä elämään keskeneräisyyden kanssa, jotta voi ottaa askeleita eteenpäin taiteilijana.

Etsimme identiteettiämme ja minuuttamme läpi lapsuuden ja nuoruuden. Ei siis ole suurikaan ihme, jos myös nuori taiteilija joutuu kamppailemaan vasta muodostuvan taiteilijanidentiteettinsä kanssa. Käsitys omista taidoista, näkemyksistä ja motiiveista voivat hämärtyä liityttäessä taiteilijoiden suureen joukkoon. Oman taiteilijanidentiteetin voi helposti tuntea sulautuvan toisiin tai jopa katoavan.

Mielestäni on tärkeää, että ihmisellä on terve ja ehjä identiteetti, jotta hän voi turvallisesti ja rohkeasti toteuttaa itseään ihmisenä ja taiteilijana. Voidaan ajatella, että identiteetti rakentuu monesta tasosta. Yksi voisi olla ammatillinen, eli se, kuinka taiteilija näkee itsensä suhteessa muihin taiteilijoihin ja yhteiskuntaan. Toinen taso voisi olla arkipäiväisen minän eri identiteetit, esimerkiksi aviopuoliso tai vanhempi. Hägglund sanoo, että voimakkaasti luovilla henkilöillä on siten monta omakuvaa, johon kuhunkin liittyy oma identiteetti, ensisijaisesti luovan minän ja arkipäiväisen minän eri identiteetit. Hägglund puhuu ”pinnallisesta” ja ”syvästä” luovuudesta ja siitä, kuinka syvempi luovuus ohittaisi identiteetin ja koskettaisi varhaisia elämyksiämme ja kokemuksiamme, eli henkilökohtaisia perustotuksiamme. (Hägglund 1984, 127.)

Se ympäristö, jossa olemme kasvaneet ja eläneet, on antanut meille normit ja näkemykset, joihin pohjaamme identiteettimme. Kuitenkin omalla pohdiskelulla ja asioiden läpi käymisellä, jopa kyseenalaistamisella, voimme kehittää identiteettiämme. Kehityopsykologi James Marcian teoriaan pohjaten (Fadjukoff 2007, 58) asiaa voisi kuvata näin:

Omaksuttu identiteetti tarkoittaa, että ihminen on ilman erityistä omaa pohdintaansa omaksunut perheestään tai muusta taustayhteisöstään tutut näkemykset ja normit ja sitoutunut niihin. Saavutettu identiteetti merkitsee, että ihminen on aktiivisesti itse rakentanut identiteettiään ja näkemystään pohtimalla, kyseenalaistamalla ja vertailemalla erilaisia näkemyksiä, mahdollisesti jopa jonkinlaisen identiteettikriisin kautta. Saavutettu identiteetti on monin tutkimuksin osoitettu kypsimmäksi ja vahvimaksi identiteetin tasoksi.

Valintoihimme vaikuttaa se, millaisen identiteetin olemme muodostaneet. Nuori ihminen on saattanut muodostaa käsityksen itsestään ihmisenä, mutta ammatillinen identiteetti saattaa vielä olla hukassa ja muutella muotoaan. Fadjukoff (2007, 57) pohtii identiteetin rakentamisen merkitystä tällä tavalla:

Identiteetin rakentaminen merkitsee käsityksen muodostamista omasta yksilöllisyydestä, omista arvoista ja niistä päämääristä, joihin elämis-

sä pyrkii. Identiteetti antaa pohjan esimerkiksi sitoutumiselle ammatilliseen valintaan, parisuhteeseen, perherooliin sekä uskonnolliseen ja poliittiseen ideologiaan.

Tärkeää on terve minäkuva, sillä se on merkittävä osa oman luovuuden löytämisessä ja käyttämisessä. Ei myöskään saa kadottaa lapsen avointa mieltä ja kokeilunhalua. Humanistipsykologi Abraham Maslow'n mukaan ihminen, joka kypsälä tavalla pystyy toteuttamaan itseään, omaa myönteisen minäkuvan sekä on samalla sekä voimakas aikuinen että leikkivä lapsi (Uusikylä & Piirto 1999, 32).

Millaisia asioita sitten joudumme kohtaamaan ja käsittelemään nuorina taiteilijoina?

Lähes poikkeuksetta meillä kaikilla on esikuvia. Ihmisiä, jotka inspiroivat meitä tekemään ja oppimaan lisää ja joiden työtä me lakkaamatta ihailemme. Tämä on hienoa ja tarpeellistakin. On mahtavaa, että voimme inspiroida toisiamme. Jos emme saisi itse jumiutua esimerkiksi vangitsevan kirjan ääreen tai hiljentyä kuullessamme vaikuttavan laulun, emme ehkä ikinä rupeaisi etsimään keinoja luoda itse jotakin puhuttelevaa. Jossain vaiheessa jokaisen on kuitenkin löydettävä oma tapansa tehdä ja toteuttaa. Toki voi koko elämänsä ajan tehdä asiat niin kuin joku toinen, mutta se ei tuo mitään uutta ja aiheuttaa todennäköisesti jossakin vaiheessa turhautumista. Tämä pätee myös opiskeluun. Taidealaa opiskelevalle syötetään monta vuotta erilaisia ratkaisumalleja ja tapoja tehdä, osaa näistä myös ehdottomina totuuksina. Näistä tulisi kuitenkin löytää ne tavat jotka sopivat juuri itselleen parhaiten. Vain sitä kautta pääsee eteenpäin, kohti taiteilijuutta, jossa näkyy vahvasti oma ääni ja persoona. Ne taas tekevät työstä mielenkiintoisen.

Joudumme myös kohtaamaan ennakkoluuloja ja monenlaista palautetta. Monilla aloilla on selkeät hierarkiajärjestykset. Vanhemmat ja kokeneemmat ovat ylempässä asemassa, johon heidät on asetettu tai johon he itse ovat itsensä asettaneet. Monet opiskelijat tai nuoret uraansa aloittavat ihmiset ovat kokeneet ikävästi sen, että heillä ei juurikaan ole asioihin sanottavaa. Se, että on nuori, ei kuitenkaan tee yhtään heikommaksi ja huonommaksi. On hyvä arvostaa ja kuunnella konkareita, kerätä talteen niitä kultahippusia, joita he jakelevat – ja sitten etsiä oma tapa käyttää niitä.

3.2 IKUISEN KESKENERÄISYYDEN MYSTEERI

”Olen nähnyt rajani, mutta olen myös alkanut ymmärtää vahvuuteni.”
(Simojoki, 2010.)

Yksi ihmisen peruskysymyksistä läpi elämän on; kelpaanko minä? Tämä kysymys kattaa kaiken sen mitä me olemme ja teemme, niin työssämme kuin ihmissuhteissammekin.

Monilla on hyvin suuri kynnyks näyttää muille mitään itse luomaansa. Pelätään arvioimista ja tylyjä sanoja. Asiallinen ja rakentava palautekin saattaa tuntua mursertavalta, kun kyseessä on omasta itsestä kummunnut luomistyö, varsinkin jos koemme, että palautteessa kyseenalaistetaan ajatuksiamme eikä niinkään taitojamme. ”Muotoseikoista palautteen otto on aina helpompaa koska siinä voi aina oppia ja haluaakin sitä tehdä, mutta tekstin sisältö on eri asia. Minä koen asian näin ja minkäs sille sitten voi.” sanoo laulaja, lauluntekijä Minna Pyysalo. Taitteessa on kyse siitä, että annamme ja ammennamme omasta itsestämme. Näin voimme saada aikaan jotain sellaista, mikä puhuttelee ja koskettaa ihmisiä.

Itse olen elämäni aikana saanut monenlaista palautetta itsestäni esiintyjänä. Taitotta palautetta rakentavasti vastaan on kehittynyt, osittain myös siksi, että käsitykseni itsestäni ja omista taidoistani ovat muotoutuneet realistisemmiksi. Osaan myös helpommin erottaa aiheellisen kritiikin aiheettomasta. Lauluntekijänä olen kuitenkin vielä niin alkuvaiheessa, että olen arka tekstieni kanssa. Jos jokin on tuntunut hyvältä ja toimivalta, seuraavassa hetkessä se onkin jotain sellaista, mitä ei varmasti voi näyttää kenellekään. On tärkeää ja jopa välttämätöntä osata katsoa omaa työtään kriittisesti sekä myös ottaa vastaan palautetta ja kritiikkiä muilta. Ne on kuitenkin ajoitettava oikein. On myös hyvä saada palautetta sellaiselta henkilöltä, jolla ei ole vahvaa henkilökohtaista sidettä kanssasi, jolloin hän voi arvioida työtäsi täysin puolueettomasti. Liian ankara ei kuitenkaan saa itselleen olla. Niin kuin näyttelijä Kari Ketonen luennollaan (2010) tokaisi: ”Ole ahkera, mutta armollinen itsellesi.”

Opiskellessa sekä myös työelämässä saamme jatkuvasti palautetta, meitä ohjastetaan ja meitä neuvotaan. Palautteen vastaanottaminen vaatii nöyryyttä, ja usein vielä vanhemmallakin iällä kritiikki kolahtaa. Siksi onkin mielestäni tärkeää löytää rauha itsensä kanssa. Terve itsetunto ja suhteellisuudentaju ovat tärkeitä asioita millä tahansa alalla. Jos sinulla on molemmat, osaat suhtautua asiaan oikein, vaikka joku lyttäisi sinut ja kaiken tekemäsi. En tarkoita, että kaikkeen tulisi tyytyä ja kaikki tulisi niellä, mutta on tärkeää oikealla, terveellä tavalla tuntea oma arvonsa ja omat kykynsä. Otan esimerkiksi teatteriarvostelun. Teatteriryhmä tekee hyvän näytelmän, mutta aamun lehti kirjoittaa siitä karun ja surkean arvostelun. Pahimmassa tapauksessa tämä saattaa vaikuttaa työyhteisön ilmapiiriin, ja ihmiset kokevat epäonnistuneensa. Tulisi muistaa, että kritiikki on kuitenkin vain yhden ihmisen mielipide, ja kyseessä on saattanut olla ihminen, joka ei välttämättä ymmärrä alasta mitään, tai hän on sattunut nousemaan väärällä jalalla sängystä. Sitä paitsi, kritiikin tarkoitus ei mielestäni ole haukkua, vaan antaa monipuolinen, syväluotaava ja perusteltu katsaus ja arviointi teoksesta. On taito oppia poimimaan palautteesta olennainen ja itselleen hyödyllinen, astua tilanteen yläpuolelle ja jatkaa työtä terveesti ylpeänä, antaen parastaan.

Maailma on täynnä kilpailua. On järjestettyjä kilpailuja, joihin ihmiset tulevat kisaamaan taidoillaan, sekä pinnan alla kytevää nimeämätöntä kilpailua. On aina kova paikka jäädä toiseksi tai pudota karsinnassa. Seurauksena saattaa olla pitkä itsetutkiskelu ja jopa itsesyytökset. Miksi en pystynyt parempaan? Kun lähdemme tekemään jotakin luovaa työtä, kuten tässä tapauksessa lyriikan kirjoittamista, asetamme usein itsemme vertailtavaksi. Vaikka kyseessä ei olisikaan kilpailu, tarkastelemme muiden saavutuksia ja töitä ja asetamme omat tavoitteemme niiden mukaan. On tervettä asettaa tavoitteita ja pyrkimyksiä, mutta niiden tulisi olla realistisia. Yhteisö ja samalla alalla toimivat kollegat kuitenkin vaikuttavat siihen, kuinka meidät ja työmme otetaan vastaan. Tuki ja kannustus ovat meille kaikille tervetulleita. Kuten Uusikylä ja Piirto (1999, 14) toteavat:

Kateus, oppiriidat, taiteelliset suuntaukset arvostuksineen ja yleensä kaikki inhimillisen elämän vivahteet ovat mukana siinä pelissä, jota käydään luovan taiteen, tieteen tai muun yhteiskunnallisen toiminnan ympärillä. Julkisuuden mahtava voima, raha ja suosikkijärjes-

telmät ovat todellisuutta – tahdoimme tai emme. Yksinäisten luovien kykyjen on hankala päästä esiin, jos julkisuus ja sopiva viite- ja tukiryhmä puuttuvat.

Kirjoittaessani minusta välillä tuntuu, että teksti ei kulje, koska odotan itseltäni liikoja. Odotan ehkä, että minusta soljuisi jotain ihmeellistä, valmista tekstiä, joka olisi mielenkiintoista ja laadukasta. Tämä ajatusmalli vaikeuttaa varmasti monien muidenkin työntekoa ja saattaa jopa tyrehdyttää luovuuden kokonaan. Asetetaan liikaa paineita ja odotuksia itselle liian lyhyelle aikavälille ja jos nämä odotukset eivät toteudu, luovutaan leikistä. Itsekriittisyys ja itseänsä muihin vertaaminen, jopa suoranainen kateus, ovat monille tuttuja painikavereita ja aiheuttavat ristiriitaja. Liian suuriksi kasvaessaan tällaiset tunteet voivat muodostaa meihin lukkoja, joiden takia emme saa käyttöömmek kaikkea meissä olevaa luovuutta.

Askel kohti luovuutta on se, että ihminen kokee tahdon ja vastatahdon taistelevan itsessään. Hän pyrkii muodostamaan itsenäisesti tavoitteitaan ja asettamaan moraalisia standardeja toiminnalleen. Liiallinen itsekriittisyys ja syyllisyyden- ja alemmuudentunteet voivat kuitenkin pysäyttää kehityksen. Jos henkilö ei pysty ratkaisemaan konfliktia oman erillisyytensä ja yhteisöön kuulumisensa välillä, hänestä saattaa kehittyä neuroottinen tyyppi, joka ei koskaan täydellisesti pysty vapauttamaan itsessään piilevää luovuutta.”

(Uusikylä & Piirto 1999, 28)

Opetteluahan tämä kaikki on. Ei tulisi heti vaatia itseltään sellaista, mitä monet saavuttavat vasta monen vuoden kovan työn, kokeilun ja epäonnistumisienkin kautta. Salo toteaa: ”Huono laulu on parempi kuin ei laulua ollenkaan” (Salo 2006, 32). Hän myös sanoo tavanneensa perfektionisteja, jotka täydellisyyttä tavoitellessaan jättävät mestariteoksensa tekemättä. Minä en halua olla yksi heistä.

3.3 INTOHIMON JA TYÖN SUHDE

Sanotaan, että on riski lähteä rakentamaan uraa ja työtä rakkaasta harrastuksesta. Kuulemme liikaa tarinoita, joissa ihmiset kadottavat tekemisestä ilon ja nautinnon sen muuttuessa leipätyöksi. Onko kuitenkaan varaa valita toisin? Jos johonkin asiaan suhtautuu intohimoisesti, voiko sitä jättää vain rakkaaksi harrastukseksi? On yleinen käsitys, että varsinkin taidealat ovat epävarmoja tulonlähteitä. Töitä on monesti epäsäännöllisesti, eivätkä palkat huimaa päätä, tarvitaan siis todellakin halua. Ihanteellinen tilanne olisi se, että saisi itse valita työnsä. Näin ollen pääsisi tekemään asioita, joista nauttisi ja joista saisi ammatillista tyydytystä. Tämä ei valitettavasti ole aina mahdollista. Siinä vaiheessa, kun laskupino kotona kasvaa, kynnyksensä vastaan mitä tahansa työtä mataloituu. Tämä on usein tilanne, jonka kanssa on elettävä. Tärkeää olisi kuitenkin löytää tarpeeksi usein myös sellaisia töitä, jotka auttaisivat muistamaan, miksi tätä työtä rakastaa, töitä joissa saisi toteuttaa omaa näkyään. Työt, jotka saavat innostuksen ja inspiraation kukkimaan, ruokkivat sydäntä ja mieltä.

Kysellessäni haastattelemiltani laulun tekijöiltä intohimon ja työn suhteesta, esille tulivat sanat ”laitostuminen” ja ”leipääntyminen”. Tämä saattaa helposti olla riskinä, kun harrastuksella on yhtäkkiä elätettävä itsensä ja taidot karttuvat. Monesti uran alussa on intohimo, mutta osaaminen vielä heikohkoa. Kun asian sitten oppii ja sitä tekee työnä, on vaarana leipääntyminen. Innostusta pitää yllä toki se, että huomaa osaavansa, huomaa sanottavan menevän perille, saa rohkaisevaa palautetta tai löytää uutta tärkeää sanottavaa. Paras tilanne on se, että innostus on säilynyt ja osaaminen lisääntynyt, tällöin lopputulos voi olla parhaimmillaan huikeaa.

Opiskelujen jälkeen siirtyminen työelämään on monille haastava vaihe. Taiteilija saattaa helposti kokea yhteiskunnan ja työyhteisön paineet aivan eri lailla kuin ennen. Haastavaa on säilyttää oma henkilökohtainen tyyli ja ”käsiala” ammattilaisten ja yhteiskunnallisen taideilmapiirin keskellä. Näitä ajatuksia kiteyttää hyvin Leena Vahvelainen, joka jakaa tutkielmassaan ajatuksiaan, joita koki siirtyessään opiskelujen parista työelämään.

Myös tunne vaatimuksesta sulautua taiteilijoiden massaan ahdisti minua ja tuntui mahdottomalta. Tunsin taiteen niin yhteiskunnallisena kuin henkilökohtaisena ja kommunikatiivisena ilmiönä tukahduttavan minut alleen. Samalla kun olisin halunnut säilyttää luomiseni koskemattomana, musersi kokemus ammatillisen taiteilijuuden lietsomisesta minut painonsa alle ja tuntui sitovan käteni täysin. Näin myös taiteilijoiden olevan kuin hentoja pursia heidän koettaessaan pysytellä omana itsenään kaiken ulkoapäin tulevan myllerryksen heiteltävinä ja yrittäessään säilyttää minuutensa keskellä ammatillista itsensäpaljastusta.

(Vahvelainen, 2007.)

Kirjoittaminen on työtä, jonka parissa on välillä vaikea erottaa työaika vapaa-ajasta ja näin ollen siihen voi joskus olla vaikea suhtautua työnä. Työpaikka usein sijaitsee omassa kodissa, ja olet itse se, joka määrää työajat. Tarvitaan siis rutkasti kurinalaisuutta siinä, että työnteolle jää riittävästi aikaa. Se on kuitenkin välttämätöntä, jos haluaa saada aikaa tulosta. Joskus kirjoitustyö saattaa lähteä sujumaan paikasta riippumatta ja kovassa hälyssäkin, mutta toisinaan on paikallaan etsiä hiljainen, rauhallinen paikka ja olla yksin.

Näyttelijä Hannu-Pekka Björkman puhuu siitä, kuinka yksinäisyydessä käänämme huomion sisäänpäin sosiaalisten roolienne pudotessa. Yksinäisyydessä emme ole kontaktissa ja pura koettua sanallisesti, jolloin vaikutelma kirkastuu ja syvenee (Björkman 2007, 39). Yksin ollessamme joudumme kohtaamaan sisäiset, syvimmätkin tunteemme ja ajatuksemme ja se voi usein olla myös pelottavaa.

Tämän maailman ihminen saattaa helposti turruttaa itsensä kaiken maailman viih-teellä ja informaatiolla jota meille tarjotaan. Monet tarvitsevat aina seuraa. Yksin ollessa saatamme kuitenkin löytää jotain sellaista, joka on hautautunut paineiden, stressin ja odotusten alle. Tällainen ajoittainen pysähtyminen on välttämätöntä luovassa työssä. Ajatus puhdistuu ja saatamme myös muistaa kirkkaammin, mistä tässä kaikessa olikaan kyse.

3.4 PÖYTÄLAATIKKORUNOILIJASTA LAULUNTEKIJÄKSI

"Todellinen tutkimusmatka ei ole uusien maisemien etsimistä, vaan uusien silmin katsomista." (Marcel Proust)

Minulle on jo nuoresta alkaen ollut luontevaa ilmaista itseäni ja purkaa ajatuksiani kirjoittamalla. Musiikki on aina ollut läheinen asia ja tästä johtuen minulla on ollut myös halu kirjoittaa tekstit laulutekstien muodossa. Olen kuitenkin ollut yksi niistä monista bussissa salaa raapustelijoista, ja ajatus siitä, että näyttäisin tekstijäni tai antaisin niitä arvosteltavaksi, tuntui kaukaiselta. Halu saada jotain valmista aikaan on kuitenkin ollut kova, ja kun tuli opinnäytetyön teon aika, päätin tehdä jotain sellaista, minkä kautta voisin myös tutkia itseäni taiteilijana ja lauluntekijänä. Päätin rajata aiheeni lähinnä tekstien tekemiseen.

Aloitin työn avaamalla vanhat vihkot ja käymällä läpi tekstejä, joita oli tullut vuosien aikana kirjoiteltua. Osa teksteistä sai korvat punehtumaan ja ne katosivat pöytävalosta saman tien. Osassa oli ajatus kohdallaan, mutta ulkoinen asu alkeellinen. Onneksi joukosta löytyi myös muutamia tekstejä, joiden kohdalla saatoinkin lähes hyväksyvästi hymähtää. Aloin kirjoittaa myös uusia tekstejä. Tilanne oli hieman erilainen, sillä nyt takaraivossa oli ajatus siitä, että jotain täytyisi saada tehtyä, ennen oli ollut vain paineetonta kirjoittelua. Yritin olla jatkuvasti hereillä uusien ajatusten edessä.

Havahduin siihen, että tähän asti tekemiseni on oikeastaan ollut vain kirjoittelua. Päätin pyhittää aikaa lähes joka päivä sille, että istuisin paperin eteen edes pieneksi kiireettömäksi hetkeksi. Halusin nähdä, mitä tapahtuu luovuudelle ja inspiraatiolle, kun tekstin tekemiselle varaisi oman ajan ja paneutuisi siihen kunnolla. Aloin myös kirjoittaa ylös havaintoja. Yritin katsella maailmaa ja elämää ympärilläni lauluntekijän silmin ja poimia siitä mielenkiintoisia ja puhuttelevia asioita. Kirjoitin havaintojani paperinreunoille sekä usein tallensin niitä myös puhelimeeni. Havainnot saattoivat olla jokin tapahtuma, korvaan kantautunut lause tai vaikkapa erityinen maisema. Ajattelin, että voisin myöhemmin hyödyntää näitä tekemiäni

muistiinpanoja ja kenties saada niistä innoitusta kirjoittamiseen kuivinakin hetkinä. Välillä kirjoittelin myös pidempiä pätkiä, muutamien lauseiden kokonaisuuksia. Juuri koskaan en kuitenkaan kirjoittanut koko tekstiä valmiiksi samalta istumalta.

Lähdin hakemaan innoitusta myös lukemalla kirjoja ja katsomalla elokuvia. Ne ovat täynnä erilaisia teemoja ja tunteita ja usein saavat aikaan vahvoja tunnetiloja. Huomasin, että on myös tärkeää osata pitää taukoja. Inspiroitunut tila on antoisa, mutta se on tavallaan myös raskasta, kun ajatukset käyvät jatkuvasti kuumina ja vaeltavat ympäriinsä virikkeiden ja sanaleikkien parissa. Jos ei osaa välillä tuulettaa päätä ja tehdä muuta, olo tulee helposti raskaaksi ja ajatukset sameiksi. Eteen tuli myös päiviä, jolloin yksinkertaisesti tyydyin laskemaan kynän kädestäni ehtyneiden inspiraation virtojen ääressä.

Tekstinkirjoittamisen maailma alkoi avartua vähitellen. Se, että luin aiheesta ja kuulin alalla toimivien ihmisten mielipiteitä ja ajatuksia antoi minulle eväitä, ei valmiita vastauksia, mutta hyödyllisiä kysymyksiä ja näkökulmia. Tajusin, että kuten missä tahansa muussakin asiassa, myös lauluntekijänä minun olisi mahdollista kehittyä, kunhan vain tekisin töitä. Kuten Marcel Proust kappaleen alussa hyvin sanoo, ymmärsin, että minun ei tarvitsisi lähteä etsimään jotain täysin uutta, vaan ennemminkin oppia katsomaan uudella tavalla.

4 YHTEENVETO

4.1 MERKILLISEN MERKITTÄVÄ TAIDE

”Mielestäni yksi taiteen tehtävistä on toimia vastapainona nykyiselle elämänrytmille. Taiteilijan tulisi olla se, joka pysähtyy ja katsoo pidempään ja välittää kokemansa muille ihmisille.” (Björkman 2007, 44.)

Maailmamme on täynnä lauluja! Lauluja käytetään, ja ne kuuluvat moniin elämämme tilaisuuksiin ja tilanteisiin. Juhlissa laulamme lauluja, lauluja hyräillään metroissa, lauluja soitetaan kaupoissa ja laulujen tekstejä lainaillaan kahvilakeskusteluissa. Joskus joku laulu kuvaa täysin niitä tunteitamme, joita emme osaa itse kuvata. Lauluilla on siis monia funktioita. Ne voivat opettaa, kasvattaa, viihdyttää, luoda yhteishenkeä, toimia terapeuttisina tai kaupallisissa tarkoituksissa. Jokainen kuitenkin peilaa kuulemiansa lauluja sen perusteella, millainen elämäkokemus ja maailmankatsomus hänellä on. Sama laulu voi siis toimia ja vaikuttaa usealla eri tavalla eri tilanteissa, ryhmissä ja yksittäisissä ihmisissä.

Laulut ovat meille arkipäivää, mutta harva meistä kuitenkaan ymmärtää, kuinka paljon voi kätkeytyä yhden laulun taakse. Se on saattanut syntyä usean vuoden aikana ja aiheuttaa tekijälleen kovia synnytystuskia, epäilyjä ja itsetutkiskelua. Toisaalta se on myös saattanut olla helppo ja antoisa prosessi, jonka kautta tekijä on saanut oppia ja jakaa näkemäänsä ja kokemaansa.

Niin laulut kuten muutkin taiteenmuodot on tehty ilmaisemaan ja puhuttelemaan, kertomaan tarinoita ja luomaan kauneutta. Näyttelijä Hannu-Pekka Björkman kirjoittaa taiteen luovan aikaa, elämää ja vetävän ikuisuuden luoksemme. Hänen mielestään meihin ihmisiin on kätkeyty kokemusten puhtautta, ihmisyyden puhtautta ja kirkkautta, joka elää meissä kulttuurillisten kerrosten alle hautautuneena ja taiteilijan tehtävänä on etsiä se. (Björkman, 45, 95.)

Minä toivoisin, että oppisin tekemään lauluja, joiden kautta ihmiset voisivat tuntea tunteita laidasta laitaan ja saada perspektiiviä eri asioihin. Toivoisin, että voisin koskettaa laulujeni kautta. Jos laulun tehtävä on koskettaa ihmisiä, on sillä varmasti usein myös laulun tekijälle terapeuttiivinen merkitys. ”Minulle laulun tekeminen on taidemuoto, jossa itseään saa ilmaista avoimesti vailla ulkopuolelta tulevia ennakko-odotuksia. Taide, jossa sitoudutaan yhden asian äänitorveksi, on rajoituttu ja yksipuolista.” sanoo Perttilä. Huomasin, että itselleni laulutekstien kirjoittaminen on myös eräänlaista päiväkirjan kirjoittamista, asioiden pohdintaa ja käsittelyä. Perttilä jatkaa, että työstäessään tekstiä oikeaan rytmiseen ja verbaaliseen muotoonsa tulee aihetta väkisinkin pohdittua hyvin monelta kantilta. Juha Tapio kuvaa laulun tekemistä näin: ”Laulaminen ja uusien laulujen kehittäminen on ajatusten ja tunteiden selvittämistä itselleen, ja vaikka tämä kuulostaa rationaaliselta, niin samalla se on mitä suurimmassa määrin alitajunnan ja omien syvyyksien äärellä olemista, meditointia ja rukousta.”

Kaiken tämän perusteella voisi siis sanoa, että taide, tässä tapauksessa laulujen kirjoittaminen, on parhaimmillaan niin työtä, taidetta kuin terapiaakin.

4.2 MINUN LAULUNI

”Vain rakkaus tekee taideteoksista kelpollisia. Sillä kun kaikki ovat pyrkineet tekniikan täydelliseksi, ovat taideteokset surkastuneet.”

Hugo Simberg kirjeessään Paul Simbergille vuonna 1896 (Björkman 2007, 93).

Työni alkuvaiheessa lueskelin vanhaa päiväkirjaani ja löysin sieltä pätkiä, joissa pohdiskelin laulujen kirjoittamista ja kysyin, mitä on inspiraatio. Kirjoitin halusta kirjoittaa ja siitä, kuinka ajatusten ulos saaminen välillä tuntuu niin vaikealta. Sitä se usein on edelleen, mutta tuntuu, että nyt olen nostanut pääni ja löytänyt halun oppia uudella tavalla.

Minulle tämän opinnäytetyön tekeminen oli matka, joka oli odottanut alkamistaan jo pitkään. En osaa tarkkaan määritellä, mikä oli työni tavoite tai tulos, jota lähdin saavuttamaan, mutta huomaan saaneeni paljon. Kohtasin keskeneräisyyteni ja tyrmätyksi tulemisen pelkoni ja raotin vihdoinkin niitä salattuja pöytälaatikoita. Sain myös jälleen kerran oppia uskomaan siihen, että avain onnistumiseen on rohkeus olla oma itsensä.

In everything you do just always be yourself and you always will be true.

(musikaalista Billy Elliot)

Valmiita lauluja ei tainnut syntyä yhtäkään, mutta sain useita tekstejä valmiiksi ja monia hyvälle alulle. Opin myös paljon itsestäni muusikkona ja lauluntekijänä. Huomasin olevani melankolisten, haikeiden, jopa masentuneiden laulujen kirjoittaja ja haastoin itseäni oppimaan monipuolisemmaksi, löytämään uusia värejä ja sävyjä. Havaitsin myös kirjoittavani paljon minä-muodossa, jolloin teksteistä tuli helposti päiväkirjamaisia. Otin haasteeksi kirjoittaa myös toisen näkökulmasta sekä kertoa tarinaa ulkopuolisena. Asetin itselleni tehtäviä esimerkiksi päättämällä, minkä tyyllisen laulun kirjoittaisin seuraavaksi. Tein kappaleita, joissa teksti ja

sävellyks olivat ristiriidassa toistensa kanssa ja antoivat toisilleen kontrastia. Kirjoitin lyriikoita käyttämällä riimejä sekä ilman niitä. Poimin ja muokkasin joitakin vanhoja tekstejäni ja kirjoitin niihin uusia säkeistöjä. Välillä tuntui kuin tekisin suurta palapeliä. Etsin itsestäni monipuolisuutta. Onneksi sitä löytyikin, mutta huomasin selvästi, mikä tuntui helpolta ja missä sain tehdä töitä, tunnistin oman tapani tehdä. Onneksi monipuolisuuden pyrkimisen ei silti tarvitse syödä sitä omaleimaisuutta, joka kappaleissa voi välittyä, sillä se on myös rikkaus.

Mieleni avautui havainnoimaan ahkerammin ympäristöäni ja etsimään piilotettuja ja usein hyvinkin esillä olevia laulunaiheita. Aloin myös etsimään lauluntekijän identiteettiäni. Haluan oppia pois ajatusmallista ”enhän nyt minä” ja löytää sen ”ehkä sittenkin myös minä”.

Pidin pienimuotoisen opinnäytetyökonserтин, jossa esitin seitsemän tekemääni kappaletta. Vaikka monet niistä olivat mielestäni vasta hiomattomia raakileita, tuntui jopa vapauttavalta mennä ihmisten eteen laulamaan omia kappaleita ja näyttämään, että tässä vaiheessa olen nyt. Olen laulanut koko ikäni, se on ollut antoisaa ja olen nauttinut siitä suuresti. Laulut ovat kuitenkin aina olleet muiden lauluja, tekstejä joihin olen saanut etsiä itse näkökulman ja tulkinnan. Nyt sain viedä oman tekemiseni seuraavalla tasolle ja kokeilla mitä se antaisi minulle. Se, että sain laulaa jotain mikä on omasta itsestäni lähtöisin, avasi uuden ulottuvuuden. Ensimmäisen kerran kun esitin laulujani säestäjälleni, minua jännitti. Pelkäsin hänen reaktiotaan ja sitä, että hän joutuisi peittelemään oikeita mielipiteitään. Sain kuitenkin hyvää ja rakentavaa palautetta ja huomasin rentoutuvani nopeasti. Olin innoissani siitä, että joku soitti kappaleitani ja ne herättivät hänessä mielipiteitä ja ideoita.

Opinnäytetyökonsertti oli haaste, joka osoittautui antoisaksi ja innostavaksi tilanteeksi ja kokemukseksi. Konsertin tunnelma oli lämmin ja intiimi. Monet ystävälliset kasvot yleisössä sekä laulujen aikaan saamat reaktiot kannustivat ja rauhoittivat. Alkujännityksen jälkeen nautin esiintymisestä ja tuntui, että omien tekstien esittäminen vei laulamisen ja tekstin kerronnan syvemmälle tasolle niiden henkilökohtaisuuden takia. Oli hienoa ja palkitsevaa huomata, kuinka minun kirjoittamani laulut herättivät ihmisissä tunteita ja ajatuksia. Sen lisäksi, että olin itse oppinut lauluja tehdessä, myös muut saivat niistä jotain. Sain hyvää palautetta, joka rohkaisi jatkamaan tällä tiellä.

Olen oppinut, että laulun tekeminen – sekä lyriikan kirjoittaminen että säveltäminen, ovat oikeaa työtä. Inspiraatio ei tule aina kun tahtois – ja joskus se iskee sellaisena sekamelskana, ettei siitä tahdo saada selvää. Olen ymmärtänyt, että tätä voi tehdä puhtaasti työnä, mutta jos rakastaa sitä mitä tekee ja päästää sen kulkemaan oman sydämensä läpi, lopputuloksena voi olla kultakimpaleita. Tärkeää on pysyä rehellisenä itselleen, osata hengittää, katsoa kirkkaasti ja uskaltaa uudelleen.

LÄHTEET

PAINETUT LÄHTEET

Björkman, H-P. 2007, Valkoista valoa. Jyväskylä: Gummerus.

Fadjukoff, 2007. "Identity formation in adulthood".

Jyväskylä studies in education, psychology and social research 319. Jyväskylän yliopisto.

Haavikko, R. & Ruth, J-E. (toim.) 1984. Luovuuden ulottuvuudet. Espoo: Weilin + Göös.

Hägglund, T-B. 1984. Luovuus psykoanalyttisen tutkimuksen valossa. Teoksessa Haavikko, R.& Ruth, J-E. (toim.) Luovuuden ulottuvuudet. Espoo: Weilin + Göös.

Karila J. 2010. Suuren tarinan metsästys. Aamulehti. 4.7.2010.

Kaskela H. & Kaskela H. 2009. Pisara ja meri. Opinnäytetyö. Lahden ammatti-
korkeakoulu. Musiikin ala.

Lagercrantz, O. 1986. Lukemisen ja kirjoittamisen taidosta. Ruotsinkielinen alku-
teos: Om konsten att läsa och skriva. Juva: WSOY.

Mariska, 2002. Kappale: Tarkasta tämä levyttä Toisin sanoen. Warner Music Fin-
land.

Proust, M. 1982. Kadonnutta aikaa etsimässä. Keuruu: Otava.

Salo, H. 2006. {kahle} KUNINGASLAJI. Keuruu: Otava.

Salo, H. 2010. heikkisalo.com

Södergran E. 2004. Ihmeellinen meri. Teoksessa: Levottomia unia. Sivun Alkuteos 1929. Helsinki: Kirja kerrallaan.

Uusikylä K. & Piirto J. 1999. Luovuus. Taito löytää, rohkeus toteuttaa. Juva: WSOY.

Vahvelainen, L. 2007. ARTIST´S STATEMENT, Tutkielma taiteilijaksi tulemisesta. Tampereen Ammattikorkeakoulu, Kuvataiteen koulutusohjelma.

Wilson, G. 1997. Esittävän taiteen psykologia. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

SUULLISET LÄHTEET

Kemppainen, A.-V. 2010. Muusikko, lauluntekijä, opiskelija. Haastattelu 17.9.2010.

Kuvaja, E. 2010. Laulaja, lauluntekijä, graafinen suunnittelija. Haastattelu 17.9.2010.

Pyysalo, M. 2010. Laulaja, lauluntekijä, luokanopettaja Haastattelu 17.9.2010.

Perttilä, M. 2010. Muusikko, lauluntekijä. Haastattelu 17.9.2010.

Simojoki, P. 2010. Muusikko, lauluntekijä. Haastattelu 17.9.2010.

Tapio, J. 2010. Muusikko, lauluntekijä. Haastattelu 17.9.2010.